

A tanítás problémái. Szerkeszti: Vajthó László. Budapest. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.

3. Papp István: *A magyar nyelvtan nevelőereje.* 50. 1.

4. Gedő Simon: *Az irodalmi oktatás a német nyelv tanításában.*

5. Prónai Lajos: *A magyar nyelvi olvasmányok módszere tárgyalása.*

A sorozat, melynek két első füzetéről a Cselekvés Iskolája hasábjain már megemlékeztünk, úgy látszik megizmosodott, bizonyára nagy öröme mindazoknak, akik a didaktikai kérdések fontosságát felismerték. Az előttünk levő füzeteket ismét a jobb tanítás módjainak keresése kapcsolja össze, ezenkívül valamennyin érezhetjük a nyelv- és irodalomtudomány újabb célkitűzéseinek hatását. Ez a korszerű elméleti orientáció azonban mindig szervesen kapcsolódik a felvetett tanítási probléma gyakorlati követelményeihez.

Papp István munkája különösen alapos és mély elméleti megfontolásokon keresztül veszi szemügyre anyanyelvi oktatásunk kétségtelenül legsúlyosabb kérdését. A magyar nyelvtan nevelőerejéről írott füzete didaktikai és nyelvtudományi felkészültségével ebből a kitűnő sorozatból is kiválik. Célja azt az egyre jobban mélyülő szakadékok áthidalni, mely a nyelvtan régi-módi rendszere és didaktikai feltagolása meg az új iskola követelményei között tátong. Ki meri mondani, sőt részletesen bizonyítja, hogy a régi nyelvtan, (úgy is mondhatnánk, hogy az a nyelvtan, melyet iskoláinkban — sokszor csak más szellemű tankönyv híján, — jórészt még ma is tanítanak), alig más, mint száraz adatfelsorolás, mely néha teljesen értelmetlen részekből áll, továbbá, hogy a nyelv jelenségeit a gyerekek nehezen hozzáférhető módon a formális logikával, gyakran igen mesterkelten próbálja megmagyarázni, legtöbbször szavakon nyargal csupán s alig gyakorol más, mint az emlékezetet. Talán nem árt, ha a füzet egyik meggondolkoztató mondatát egészében ideírjuk: „A régi nyelvtan meghatározásai vagy felületen mozgó szóismétlések, vagy a tényekkel ellenkező képzelgések.“ És vajjon akad-e olyan tanár, aki a tanítás közben nem érezte volna ezt? — A bátor kritikai rész után, melynek elhangzását már régen vártuk, azt a problémát veti fel, hogy mily módon lehetne a régi, száraz nyelvtani anyagot a nevelés érdekeit igazán szolgáló, lélekformáló anyaggá átgyúrni. Az alapszemponatok kijelölésében csatlakozik a szel-lemtudományok ma már általános, de az iskolai tanításba még eléggé be nem nyomult idealista szemléletéhez: a nyelvtudományi idealizmus pedagógiai célokra is felhasználható új elgondolásából indul ki. Ezenkívül az eddigieknél jobban hangsúlyozza a nyelvtörténeti, de különösen a nyelv-járástani szempontokat. A nyelvtudományi idealizmus, mint ismeretes, a beszédben is az ember szellemi mivoltát keresi, tehát végső gyökerei ugyanazok, mint az új irodalom-, történet- és művészetlátásnak. Papp Ferenc munkájának nagy jelentősége, hogy ezt a pontot a középiskolai nyelv-tanítással kapcsolatban felveti. A történet- és irodalomtanításban, sajnos, elég ritkán, már érvényesül az új szemlélet, viszont jól tudjuk: az eredményes nevelés elengedhetetlen feltétele, hogy a tanuló ugyanazt a szellemet érezze, mikor a nyelvtant, vagy az irodalmat tanulhatjuk vagy a történeti esemé-nyekről beszéltünk véle. Jól tudjuk azonban azt is, hogy a múlt század pozití-vista szemlélete iskoláinkban ma talán ép a nyelvtanítás terén a legerősebb és az elavult szemlélet elhagyása igen nehéz lesz, hiszen sok esetben az egye-temen tanult anyag újjárendezését és tanításban beváltnak látszó, megkövült

Klisék elhagyását követeli a tanártól. Papp könyve bizonyosfokig megkönnyíti a maibb tanítási módra való áttérést. Új szempontjait (nyelvesztétikai, nyelvlogikai és nyelvetikai) mindvégig a gyakorlati tanításból kiindulva veti fel. Gyakorlati utasításait pedig (nem ártott volna, ha ezekből többet is kapunk) még azok is hasznosíthatják, akik alapelgondolását nem tennék teljesen magukévá. Amit a nyelvtörténet és nyelvhasználat fontosságáról mond, elsősorban a középiskolai tanításra vonatkozik, viszont amit a nyelvjárásokról mond, azt a polgári iskolai tanároknak különösen érdemes végiggondolni. Papp felfogása t. i. az, hogy az iskolának nem szabad a gyermek lelkét igazi anyanyelvétől, a nyelvjárásától kíméletlenül elfordítani, sőt reá kell vezetni arra, hogy ez milyen nagy kincs, mennyivel többet ér egy szintelen papírnyelvénél. Ez természetesen nem azt akarja jelenteni, hogy az irodalmi nyelv megtanulása fölösleges lenne, de a tájnyelv védelmében mi a tanulmány szerzőjénél is tovább mennénk, nemcsak az iskolán kívül, hanem az iskolában, „felelés“ közben is megengednénk a gyermek megszokott nyelvének használatát, természetesen állandóan tudatosítva a tájnyelv és az irodalmi, illetve beszélt és írott nyelv közötti különbséget. — Papp Ferenc könyve, melyet itt csak nagy vonásokban ismertettünk, számos részletkérdést is szellemesen és újszerűen világít meg. Hisszük, hogy a kitűnő könyv sokkal előbbre viszi a legkedvesebb nyelv tanítását s ezen túl, valóban elősegíti írójának azt a célkitűzését, hogy a tanulókat az eddig száraznak hitt nyelvtanításon keresztül is egy magasabbrendű szellemvilág részeseivé tegyük.

Gedő Simon munkájából, mely a középiskolai német nyelvtanítás szempontjából íródott, a lényegesen más lehetőségekkel rendelkező polgári iskolai tanár elsősorban az általános alapelvekre és a kezdő fokon való gyakorlati tanításra fektetve okulhat. Helyesen látja, hogy az irodalmi olvasmányt a tanuló lelki fejlődésének fokai szerint kell kiválasztani. Ez a követelmény csak az első pillanatban látszik egyszerűnek, a közkezen forgó tankönyvek jórésze pl. nagyot vét e szabály ellen. Ép ezért örülhetünk a füzet jórészét kitöltő, jó irodalomtörténeti és esztétikai érzékkel összeállított olvasmánytervezetnek, melyből nem csak a német, hanem helyenkint a magyar irodalom tanára is okulhat.

*Prónai Antal*nak a munkáltató tanítás elvét hangsúlyozó tanulmánya kevés új szempontot hoz, de jól összefoglalva elmondja mindazt, amit az irodalmi olvasmányról mondani kell. Ugy vesszük ki, hogy maga a szerző is elsősorban az olvasmánytárgyalási példák miatt írta meg rövid munkáját. Ezekre a példákra keresztül egy szép nevelői múltra visszatekintő gyakorlati pedagógus beszél, már ezért is érdemes valamennyit elolvasni. Csak egy, különben nem alapvető mondatát kifogásoljuk. Egy helyen, felfogásunk szerint is helyesen, megjegyzi, hogy művészettörténet köréből vett hasonlatok, (megfelelő műalkotások bemutatása) közelebb hozhatják az olvasmányt a tanulóknak érdeklődéséhez.

Ugy gondoljuk, hogy ez az eljárás csak akkor célravezető, ha a szóban levő irodalmi művel azonos esztétikai értékű és stílusú képet, vagy szobrot (esetleg zenedarabot) tudunk bemutatni. Nem hisszük pl., hogy Benczúr és kortársainak történeti festményei lényeges útbaigazítást adnának Vörösmarty

époszai felé, sőt félünk, hogy aki ezeken a képeken közeledik a *Zalán futásá-*hoz, sok lényeges szépségéről és a korra jellemző stíluseleméről eleve elterelte figyelmét.

Dr. Kratochfill-Baróti Dezső.

KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán)

1. Nemzetközi pedagógiai intézmények. A háború utáni erős pacifista áramlat, a nemzetközi intézményeknek egész tömegét hozta létre. Az *Internationale Zeitschrift für Erziehungswissenschaft* 33 különböző, olyan nemzetközi szövetséget sorol föl, amelyek nevelési és tanítási, vagy ezzel határos kérdésekkel foglalkoznak. A Nemzetek Szövetsége, amelynek célja a népek megbékéltetése, meglepéssel látta ezen nemzetközi törekvéseket, mert meglátta, hogy a nemzetközi politikai együttműködés megszilárdításának egyik leghatásosabb eszköze az iskola. Minden iskola feladatául kell tenni, hogy az ifjúságot a világbéke ideáljára nevelje és megbarátkoztassa azzal a gondolat-tal, hogy a nemzetközi együttműködés a világügyek intézésének egyedül helyes módja. A Népszövetség felhívta a kormányok figyelmét az iskolák ezen feladatára, azzal a kéréssel, hassanak oda, hogy az iskolák ismertessék a Népszövetség célját és ennek elérhetésére igénybe vehető eszközöket. Továbbá, hogy a kormányok adjanak a közép- és felső iskolák tanulóinak és a cserkészcsapatoknak minden könnyítést, külföldi utazások lebonyolítására. Az ifjabb nemzedék egyes tagjai ezáltal megismerkednek más nemzetek hasonló korú fiaival és ilymódon egyes tagjai ezáltal megismerkednek a más nemzetek hasonló korú fiaival és ilymódon az ifjúkori barátság alapján megkezdik a nemzetközi kapcsolatok megteremtését.

A Népszövetség törekvéseinek előmozdítására 1922-ben megalakította a *Szellemi Együttműködés Nemzetközi Bizottságát* (Comission International de Coopération Intellectuelle), melynek tagjaiul 12 nemzethez tartozó tudóst választottak. Ez a bizottság, a szükséghez képest tartja Genfben üléseit, feladata az iskolai nevelés terén fölvetődött tervek tanulmányozása, hogy nevelésügyi kezdeményező lépéseket javasoljon a Népszövetségnek. A Bizottság és a tag-államok közötti kapcsolat létesítése céljából, a Népszövetségben képviselt országokban hivatalos pedagógiai tájékoztató állomásokat szerveztek, hogy ezek útján az illető állam nevelő és oktató munkásságáról megbízható felvilágosítást kaphasson. Eddig 55 államban szervezték meg a nemzeti bizottságot, amelyek vagy erre a célra alakultak, vagy meglévő intézményeket bízták meg ezzel a feladattal. Így pl. nálunk *Berzeviczy Albert* elnöklete alatt alakult meg a bizottság, míg Ausztriában a bécsi egyetemi pedagógiai szemináriumot bízták meg ezzel a feladattal.

A Népszövetség a feladat megkönnyítésére több nemzetközi szövetség létesítését támogatta. A genfi Bizottságnak mintegy végrehajtó szerveként működik Párizsban a *Szellemi Együttműködés Nemzetközi Intézete* (Institut International de Coopération Intellectuelle), melynek főfeladata a genfi Bizottság által hozzá utalt tudományos, művészi, irodalmi és pedagógiai kérdé-